

Író: REÖTHY FERENC

Írás ideje: 1873.

TART.: A KÖKÖSHÉGI NEMZETI MASD KÉSŐBB HELVET
HITVALLÁSÚ ISKOLA ILL. NÉPISKOLA TÖRTÉNETE

17 lap

Földrajzi mutató: KÖKÖSHÉGI

Staktutató: (XXVII)

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁRIKÓRÁS

ÁTVEVETVE AZ EGYSÉGES LTK. 2344-es TÉTELE ALÓL

A k ö r ö s h e g y i

nemzeti, majd később helyvét hitvallásu
iskola, illetve népiskola története

A legelső írásos emlékünk 1619-ből való, tehát a református
egyháznak már akkor volt rektora, mert abban az évben Pápán
megtartott zsinaton "Stephanus Rádai, rektor Körösinus" itt
részt vett. /Payr-Pekely: Magyar Prot. egyháztörténeti adattár./

1700-ban 93 tanuló iratkozott be ebbe az iskolába.

A következő adatunk 1728-ből ^{as kelte} való, amikor Lepsényi Péter az
iskolamester. Ettől az évtől kezdve az iskolamesterek nevét meg-
őrizték a kéziratok. /Lásd 1.sz.mell./

Az 1816-ban készült jegyzőkönyv szerint a II. József császár
által engedélyezett templom építése 1786 dec. 20-ára teljesen
felépült. A templomhoz és az iskolához Széchenyi Ferenc, a köze-
ség földesura ingyen adta az építőanyagot. Tehát ebben az évben
új iskola is épült.

Ebből a korból 1785-ből van egy szerény adatunk, mely sze-
rint: "A kánterek ezután nem Kántereknek, hanem mestereknek fog-
nak neveztetni, és szabad nekik télen nekik tanítani iskolában,
ahol nintset /értsd az iskolát/ felállítani lehet."

Az 1816-ban készült jegyzőkönyv, mely látogatásokat és egyéb
feljegyzéseket is tartalmazott az első értékes és érdekes írá-
sos emlékünk.

Az iskolák:

Könyvek: Látrai és Göböl katekizmusai

Oskolai tanítókönyv: Hubner és Heid Káté.

1. A rector: Juhász József /Pápán végzett. Előző állomáshelyei:
Látrány, Endréd, Csepely, Tengőd/

2. Az iskola épülete nem a legjobb állapotban van és a gyer-
mekek számára képest meglehetősen szűk. Van egy szoba, amelybe

az Ekklezsiának van egy thécája, egy avult nyoszolya és két há-
tas szék. Van egy kis kamra is.

3. Az oskolába járó férfiak 31-en, a leányok 30-an voltak a
télen.

4. Csak télen járnak rendszerént a gyermekek, hanem nyári i-
dőben is egynéhányan, mind délelőtt, mind délután feljárnak egy
órára leczke-mondani, és nagy iparkodással lehetne arra menni,
hogy csak az apróbbak járnának fel egész esztendőn által.

5. A tanítás iránt kiadott methodus nem mindenekben tartha-
tik meg. A tudományok, melyek tanittatnak: a vallás, szent histó-
ria, számvetés, irás, éneklés és a szükséges könyörgések.

6. A praedicátor ezen oskolának a tractus által való visitá-
tora, ki is gyakran megtekinti az oskolát.

7. Helybeli inspektorok vagynak ugyan rendelve a praedicátor
mellé, de akik a praedicátorra támasztják az oskola visitállását,
mint a tractus által kirendelt visitátorra.

A templomban való éneklést a rector elvégzi, az éneklésben a
tractus által előirt methodushoz szabja magát, ha pedig az al-
kalmatosság hozza magával, a praedicátor praescribálja az ének-
lést.

9. Az új énekes könyv sok visszavonás után introducáltatott,
és most használtatik. Harangozó nincsen, hanem a régi szokás sze-
rént az isteni tiszteletre való jeladásakor a mester mint ke-
resztyéng. Egy időben állittatott ugyan harangozó, de reá untunk.

1816. junius 30-án az iskola tanulóinak létszáma így alakul:

	I. class.	II. c.	III. c.	IV. c.	összesen
fiuk	16	11	2	2	31
leányok	11	8	6	3	28
összesen:	27	19	8	5	59

l. old. 2. sz. mell.

/Ha a 4.o.létszámát az 1.o.létszámához viszonyítjuk, akkor a lemorzsolódás 82%-os! / Ha még ehhez hozzáteesszük, hogy ezek a tanulók nem egész évben jártak iskolába, valamint a vizsgán megjelentek száma a tanulóknak átlag kétharmada / a naplók tanúsága szerint/, akkor ez a százalék még magasabb. x

Az első napló fejezetén az olvasható: A Kőröshegyi Reformata Oskolában az 1832. Esztendőben Hetenként tanított tudományok, s előmenetele a tanulóknak ezen Könyvbe jegyeztetnek fel, a Tanítók által ilyenténképpen.

Kezdődött az oskola November 5.-ik napján. Volt az oskolában 40 tanuló Férfi és Leány Gyermekek egysummában.

Ebben az időben tehát már öt osztály volt, és a fenti tárgyakon kívül Magyarország históriáját is tanulták.

Ebben az időben a rektorok hetenként jegyezték be a tanult anyagot a naplóba. November 5-től november 12-ig napjáig az 5. osztályban a következő anyagot végezték el:

"5.-ik Esztendősök Gyakoroltattak az Olvasásban az Éneklésben, Közép Káté 2-ik vagy Erkoltsi Reszéből 5 Kérdést Hubner Otomi Sz Historia 3-ik. Magyar Ország Historiaból 4 kérdést. Ditseretett C. Soltár ~~IX.~~ Az Aritmetikából az Öszveadásról Kérdések és feleletek szerent Könyörgések. Láttam november 15-kén 1832 Polgár Károly praedicátor."

1831 1833. évben a következőt olvashatjuk: "A Kőröshegyi Reform: Oskolában 1833-dik Esztendő Nyári és őszi felében ezen Tudományok Tanítottak, -minekutánna az Examen Martius 24-kén megtetett Kálmán Pál Osk.: Rector által. Mártius 25-kén ámbár felesem volt az Oskolás Gyermekeknek; sőt tsak egy kettő egy Gradusból, -de az Ur Asztalához készülő Gyermekek kedvéért, akiknek még fel kell jánni; fel tartóztattam amennyiben rajtam állt az Oskolás gyermekeket az Oskolába, s Tanítottam."

x 1826-ban új iskola épült, mely egy osztályból és egy szoba konyhából áll. $h = 12 \text{ öl}$ $1 \text{ öl} = 1,896 \text{ m}$
 $sz = 3,5 \text{ öl}$ $1 \text{ láb} = 0,316 \text{ m}$
 $m = 1, - \text{öl} 4 \text{ láb}$

Ezekből a sorokból kitűnik, hogy két félév volt, amely a naplók szerint étlag március-áprilistól juni-juliusig tartott, a másik félév október-novembertől február-márciusig.

Van olyan est is, amikor szeptemberben kezdődött el a félév, de a napló szerint rögtön szüreti szünettel. Idézem a napló szó szerinti szövegét: "Szeptember 22-diktől 30-ig Szüret volt. Oskolát nem tartottam. September 30-ától október 6-áig volt az Oskolába 4-től 9-ig tanuló gyermek az apróbbak, s tanulták az olvasást és sillabizálást; könyörgéseket. Október 6-kától 13-káig hivogattatásom után volt az Oskolába körül belől 13 Gyermekek; akik többnyire ABC-s ek és kezdők a tanulást; s gyakoroltattak: a betűk esmeretében, -sillabizálásban, - olvasásban. Az Oskolai 3-ik regulák mely a kézi könyvükben van diktáltattam, s ki is kértem."

"1834 Mártius 22-30-áig: Az Oskolás Gyermekek száma nagyon megkevesedett rész szerint azért hogy az Innepekre tisztogattak; akik Oskolába jártak tanultak Irni, Olvasni, Számot vetni, a Kis-és Közép Kátékból egy keveset. Az ujj Oskolások a betűket tanulják. Április 1-ső Napjától az utolsóig mindenkor leg feljebb 7 gyermek volt az Oskolába.- A felljebb való holdnapi Tanításomat senkinek sem mutattam be, mivel ekkor mult ki közülük T.T. Polgár Károly Ur volt praedicátorunk. Május holdnapban hasonlóképpen igen kevés gyermek volt, még az uj gyermekek, akik az idén adattak fel azok is tsak néha jelentek meg.- Juniusban nem vala Oskola a Tanítványok közül 2-3 jelent meg,- azok is hol egyik, hol másik. Julius holdnap sem volt Oskola, ugy hogy még halott temetni is alig kaphattam gyermeket, - az Apróbbak is rendessen mulattak /:a már Kőröshegyen bevett rossz szokás szerént:/ Láttam Julius 30-kán Olvashatatlan aláírás. lelkipásztor."

"Augusztus holdnapot 2 kától kezdve végig betegeskedtem; - de különben a szülékre és az oskolás gyermekekre nézve, ez is olyan holdnap, mint a többi...; ennél fogva mind a magam baja, mind pedig a gyermekek szokásoknál fogva ismét azt kénytelen vagyok ide írni "semmitsem tanultak". September Holdnap a Szünetüléssel telt el."

Másutt a fegyelemről a következőket olvassuk: "Nagy Sigmund figyelmezteti a rektort: Figyelmeztetem a Rector Urat arra, hogy a gyermekeket az oskola előtt parancsolja rendbe párosan állani; s lárma nélkül menni az utszákon. Hogy így szaladgálásokkal, lárma- májokkal s különféle pajkoskodásokkal senkit ne botrán koztassanak. Valamint azt is hagyja meg nekik, hogy a mellettek el menő betsületes embereknek kalap le véve tisztességesen köszönjenek. - Azoknak nevét, kik mind eddig az Oskolába fel nem mentek, ezen protocoletumba beiktatva elvárom."

A rektor a figyelmeztetés után a következő bejegyzést eszközölte a naplóba: "Nagyon hátráltatja mind a Tanított, mind a tanításba, - mind a tanulókat a Tanításba az, hogy nem teljes az Oskola, igen sok hülljal lévén a Tanulókat, annál fogva a Tanulók kedvetlenek, hogy ez vagy amaz tanulótársok nints jelen, a Tanító sem tudja magát mihez tartani, örömet haladna a Tudományokba, de akik nintsenek még fenn azokat se hagyná el."

Több mint harminc név után a következő bejegyzést olvashatjuk: "...a többi között a mulasztás nagy divatba van."

1835. január 3-án a következő bejegyzést találjuk: "Az Oskolába naponként kevesedik a gyermekek száma - betegeskednek."

A következő napon a prédikátor a következő bejegyzést eszközölte: "Szorossan végire Járassan Rector Ur az Oskola mulasztókra nézve annak, ha valyon méltó okon mulasztanak e s a betegek igazán betegek-e hogy későbbben az ilyen oskolakerülőkkel több baj ne legyen, - a Hazugokat példássan büntesse meg - ezen kívül a

Templomba járó gyermekekre parancsoljon, hogy szép rendbe menjenek a templomba, nem futva és pajkoskodva, mint több ízben már tapasztaltam. - A Számvetésben különösen gyakorolja a gyermekeket."

1836. április 3-án ezt a bejegyzést találjuk: "Láttam s az oskolából fogyasokat sajnálom. Kállai Praedicátor."

"1838 September 30-tól Oktober 7-ig csak 3 gyermek járt iskolába. /szüretidő/ A tanító péntektől szerdáig engedélyezett szünetet "...Ollj parancs mellett, hogy szerdán mindenki okvetlen oskolai könyveivel felkészülve oskolába megjelenjen: Különben az illető Sz Biró Urnak fogok jelentést tenni."

Az előbbi sorokból kitűnik, hogy már az általános tankötelezettség bevezetése előtt 30 évvel milyen komoly erőfeszítést fejtett ki az akkori tanító a fegyelem megszilárdításáért és a hiányzás ellen.

Már ezekben az években tudatosan elemezték és tanulságképpen leírták a fegyelmezési regulákat. Ilyen eset pl. az 1834. február 2-án leírt eset is.

"Bűnök és büntetések.

Szűts István; aki harmad magával, egész héten készületlenek voltak; de két Társai a Tanítótól ki szabott büntetésre érdemeseknek látván magokat: a büntetést ki állották.

Ez minekutánna a hétnek minden napjaiban, különösen a repetíciókon megintett, s Tudatlansága észére adatott; következő hétre hétfőre az kedvéért a letzkélyek tsak annyi volt, hogy a lányok grádusából az utolsóig Tökéletessen feleltek; ő pedig a gyerekek közt második, ismét meg átalkodott korhelységéből el ment ki készülvén, a büntetésnek el vételére elől hivattatott. A tanító aki az ő tanítványi boldogságokért, jó lelki esméretéről indítván Minden módot el követett vele, először szóval, azután

pedig a fellyebb említett hétfőn öt vessző ütésekre büntette. Ő makats engedetlenségéből, a rossz erköltsről tápláltatva arra a vakmerőségre vetemedett; hogy minekutánna az ütő gyermek hármát rávert, fel állott; az Oskolából kiszaladván, haza ment; a melyen az Oskolában lassu guny mosoly halatszott és mintegy kezdették az az előtt közönségesen jónak tartatott, s szeretett Tanitót meg vetni; s lassu susogással, mint szokott megésmi az alat valok között a fellyebb való mindjárt tekintetétől meg fosztani igyekeztek. A gyermek vissza jött vagy két óra mulva s minden szó nélkül közönségesen ült a többieknek; valamibe; való biztában minden intését tanitójának meg vetve mosolyogtak; sőt dorgálása közben fejét tsoválván, tselekedetét fel se vevő módon viselte magát. - Az előre látó Tanító látván ezen esetnek veszedelmes lehető következését, s tanítványaira nézve, el gondolta, hogy a rosszakat addig kell ki metzzeni, míg az egészszett el nem rontja; - hogy Tanítóji betse ne tsonkuljon, hogy a jó rendet a felsőbbektől való függést, az engedelmességet, az Isten és emberek parancsolati szerén való járását, tovább is megtartsa; minden harag, bosszuállás, és más ilyen baromi indulatok el távoztatásával: egyedül tiszta szive kötelessége telyesítésétől ösztönösztetve, ezen, az Oskolákba igen nagy bünt Szűts Istvánba hat vessző ütésekkkel büntettette meg. Február 2-dikán 1834. P. K.

Ezen tulsó lapon nevezett Szűts István, említett hibályát a maga jó viseletével egészen eltörlötte: mert azt lehet felölle mondani, hogy a legjobb magok viseletük között is első volt. Mártius 12-kenn 1836 Patkó István msk Osk. Tanító."

/Ime másfél évszázaddal ezelőtt a botbüntetés még segített./

A kőröshegyi nemzeti iskola multja és jelene hatalmas feladatokat oldott meg. Ezeknek a feladatoknak megoldásához talpig becsületes, erkölcsös emberekre volt szüksége, amit az eskü szövege is megkívánt. De nézzük az eskü szövegét, melyet 1839-ben jegyeztek föl:

"Én N.N. a ki a sz Társaságtól rendeltettem a N.N. Helv.v.v. tartó Sz Ekklesiában Oskola Mesternek, szentül fogadom, hogy kegyes- jámbor- józan- istenfélő leszek,- a sz Társaság T.T. Elöljáróinak, mint kegyes atyáimnak, ugy Praedicátoromnak is - mindenekben engedelmeskedem. T.Praedicátoromat háta megett Hallgatóinak soha nem motskolom, sem rágalmazom, sőt inkább jó hírét nevét előttök terjeszteni igyekszem. Az előljárókkal nem czivódom vagy veszekedem, sőt őket illendőképén megbetsülöm - mindegyikkel békességesen élek.- A tanításban egész szorgalmatossággal foglalatoskodom, a gyermekeken nem kegyetlenkedem hanem illendő fenytéket gyakorlok.- T.Praedicátorom hive és engedelme nélkül a falu határából ki nem megyek,- rossz erköltstelen Emberekkel Ifjakkal - sem magam házánál, sem a Faluban - sem a szálló hegyeken nem társalkodom,- házálló - részeges - botránykozttató életü nem leszek, hanem mindenekben az Isten Törvénye és a mi Ekklesiái Kanonjaink szerént élni igyekszem. - Ha pedig ezen hitem szerén ajánlott kötelességeim ellen vakmerőképpen tusakodónak tapasztaltatván, - azon esetre közép időmben az Oskola Mesteri Hivatalomtól megfosztassam. Isten engemet ugy segélljen. Ámen."

Az eskü szövegét nem minden nevelő tartotta be, amit a sürtü áthelyezések is bizonyítanak. Álljon itt bizonyítékul egy-két példa:

"Jegyzések.

1. Patkó István. A Gyönki Tr. Consitorium által - az Uradalmi Ügyvéd Tek. Pais János Ur kivánatára - botránkoztató téteménye-
iért elrendeltetvén Adándra - helyébe rendeltetett Juthról Ja-
kab Sándor az 1840 k év áprilise 25-kén Kőröshegyre.

2. Jakab Sándor 5 Éveket eltöltött Iskolai Tanító - erkölcsös
magaviselete is ellent nem állhatván - a Népnek azon kivánatára
hogy Iskolájában 120 s több Gyermekek közzé szorgalmatosabb Ta-
nitó rendeltessen, - Megyesre, - kevesebb Gyermekek oktatására
tétetett által, s helyében...rendeltetett Kötséről Szalai György
az 1845-k Év Mártia 15-kén. /...esperesileg/

"Szalai Györgyöt Nagy Dániel, Nagy Dánielt pedig Enzsel Gedeon.
Resó Enzsel Gedeon "bizonyos okok" következtében N.T. Esperes Ur
által áttétetett Megyesre, miután Tanítói pályán Kőröshegyen 3
évet töltött s helyébe N.T. Esperes Kállai Lajos Ur a gyülekezet
közkivánatára Bodor Sándor hozatott Lápafőről 1857 év aug. 9.

Közben, 1854-ben ismét új iskola épült.

A közkivánatra meghívott Bodor Sándor tanító 50 évig tanított
Kőröshegyen. Több, még ma is élő, kőröshegyi gazdát tanított Bo-
dor Sándor.

Nemcsak Méricz Zsigmond dicsekedhet rektorával, hanem Kőrös-
hegy is. Az idősebbek elmesélték, hogy tanítójuk a hajnali ha-
rangszóval kelt /5 órakor harangoztak/. A nagyobb gyerekek már
ilyenkor szintén ébren voltak, és indultak az iskolába. A szere-
tett rektor pipával, ingben, glóriában várta a gyerekeket. Hét
órától 1/4 8-ig könyörgést végeztek. Nyolctól 12 óráig és 2-5-
ig tanultak. A történelmet versben tanulták.

Az ő tanítóskodása idejében 1862 augusztus 26-án történt,
hogy az új papházat Hoch László 5 éves gyermek felgyújtotta.

Leégett a templom, az iskola, a paplak, a tanítói lak, valamint 43 ház. Az iskola Kéményes Papp Sámuel házába költözött. /Papp Sámuel háza volt az első kéményes épület Kőröshegyen. Ebbe a házba való költöztetés az iskola nagyra becsülését jelentette. / A leégett iskola a Belső utcában /ma Kossuth Lajos utca/ állott. Ezt a telket és a leégett épületet elcserélték Hegyi Kovács János Fő utcai, a templom mellett északról fekvő telkével, illetve leégett házával. Ide építették az új iskolát és tanítói lakot. /Ezt az új iskolaépületet 1889-ben kibővítették. /

Az iskola építéséről és méreteiről az 1887-es állapotrajztudósít.

///.

"A tanítói lak.

Az utcával derékszöget képez. Hossza 22,68 méter, szélessége 7,20 m, magassága 3,30-3,50. Ebből hátul csucsfalak vannak téglalából, többi része tömés. Tetőzete cserép. Van benne 2 szoba, 2 kamra, 1 konyha, egy nyitott gang. Melléképületek: istálló és fél-szer egy és pedig zsuptető alatt, 1 téglapince, 1 cseréptetejű retirade. Ugyancsak ólak is vannak. Valamint ez telken fekszik

A iskola is,

mely 15,70 m hosszú, 7,65 széles és 3,30 magas, téglafundamentummal, tömésből készült, fazsindely tetőzetű épület. Középen zárt folyosó van, melyről nyílik balra a tanító hivatal-szobája, hol az ismétlősöket tanítja, jobbra az iskola. Az épület hossza az utcával egyirányban van. Az iskola belül 7 m hosszú, 6,03 m széles, tehát 42,21 m² térfogatu, /?!/ Van benne egy tanítói szék 6+6=12 pad. Ablak 4 van rajta, 2 az utca felől, 2 az udvar felől. Az udvaron két mászórud, két karfa. Az udvar hátulján egy deszkából készült retirada két ajtóval, az egyik a fiuk, a másik

11.
a lányok számára.- Az épület felett lévő padlást az egyház használja. Kerítés: épületek, hátul tüske.

VII.

A felsőbb hatóság által megállapított tanterv minden tárgya, sőt még a hangjegy ismeret elemei, összhangzatos éneklés és az egészségtan is taníttatik.

A tanév 10 hónap. Csak Husvét hetében van szünet, amikor az iskola meszeltetik.

A gyerekek rendszeresen feljárnak az iskolába. A folyó tanévben hanyagsághól egy mulasztás sem történt.

Iskola látogatók: Bartos Mózes és Bartos Péter előljárók, kik is havonként kétszer az iskolában megjelennek. Ezenkívül a pap is kötelessége szerint, mikor akarja meglátogatja az iskolát.

Általában az iskola ügyekben mindig a törvények s felsőbb rendeletek szerint járunk el.

Az u. n. akademiába promotis helyett 1835. szept. óta van rendszeresített tanítótság. Papp József volt az utolsó, ki mint tanuló jött ide tanítónak s 1835-ben ment vissza Pápára tanulni.

Egy tanító van.- Az iskola jellege felekezeti. Az iskola eléggé felszerelt. Mihely valamely tanszer meghozatala megparancsoltatik, az egyház, - ha teheti - azonnal beszerzi. Nincsen még mázsánk.

A tanító mint kántor és orgonista szintén buzgón és jól teljesíti kötelességét.

VIII.

A harangozás régen a tanító kötelessége volt. Nagy ideje már azonban, hogy van rendes harangozó..."

Bodor Sándor idejéből van a legtöbb feljegyzésünkde elődei is hagyta ránk érdekes adatokat hagytak ránk.

Az Oskolai Protokollum "felvételi napló" részéből egyes érdekes megjegyzés önálló mondanivalót árul el. Az első felvételi napló 1840-es keletű. Ezeket a bejegyzéseket találtam: "megholt, nem járt fel, egy hónapig járt csak" stb.

1841. "csak két hétig járt, csak karácsonyig járt" stb.

1851. "Kovács István nincsen csizmája."

1860. "a helység csordása, a helység csikósa"

1866. "K.L. cselédje"

1872. "kereki pusztai béres, földvári béres" stb.

1874. "csikós, kanász, gyugyi béres" stb.

1. Az első "osztályozási napló" vagy nevezhetnénk anyakönyvi naplónak 1959. nov. 1. - 1960. ápr. 1. közötti időből való. Ez a napló bizonyítja, hogy ebben az időben

a 6 és 5 éveseknek	hét tantárgyuk,
a 4 éveseknek	négy tantárgyuk,
a 3 és 2 éveseknek	három tantárgyuk,
az 1 éveseknek	egy tantárgyuk volt.

Az 1895-96-os évben a VI.o.-nak 10 tantárgya

az V.o.-nak 10 "

a IV.o.-nak 8 tantárgya

a III.o.-nak 7 "

a II.o.-nak 5 "

az I.o.-nak 4 tantárgyat tanult.

A VI.o.-ban a következő tantárgyakat tanulták:

egyháztörténet	földrajz
zsoltárok, dicséretetek dallamaikkal, imák	természettan
magyar nyelv	természetrajz
magyar hon története	számtan
alkotmánytan	hangjegy ismeret, műéneklés, költemények szavalása, szépírás
	torna

1859-70-ig négy jeggyel osztályoztak, 1870-től négy és öt jeggyel felváltva. Az alábbi kimutatás a szorgalmi jegyeket mutatja:

1859-60.	1860-61.	1861-62.	1869-70.
kitünő	kitünő	kitünő	kitünő
dicséretes	jeles	jeles	jeles
csekély	meglehető	tűrhető	közép
rossz	rossz	rossz	rossz
	1870-71.	1871-72.	
	kitünő	kitünő	
	jeles	jeles	
	közép	jó	
	csekély	tűrhető	
	rossz	rossz	

Erkölcsei jegye mindenkinek minden esetben "jó" volt.

1874-75-ben volt az első nyilvános tornavizsga./?!/

"1874-75 iskolai év első nyári felében a nyári iskolai fél-év kezdődött áprilisban, tanítatván minden kötelezett tantárgy. Miután többen kérték a vizsga megtartását tehát: a nyári vizsga 1874-ik év július 5-én tartatván meg. Ennek végeztével az iskola udvarán a felállított tornaszereken is próbatét tartatott számos szülék és mások jelenlétében. A 77 tanköteles gyerek közül a vizsgán jelen volt 60."

A vizsgákon a bejegyzett tanköteleseknek a 2/3-a vagy 3/4-e jelent meg. Volt olyan év is, amikor a tankötelesek 1/4-e vagy még ennél is kevesebb tanuló vizsgázott./Lásd:2.sz mell./

Az anyakönyvi részben a következő érdekes bejegyzéseket találtam: 1859-60. 86 bejegyzett tanuló, nem osztályozott 32. A nem osztályozott vagy rossz előmenetelű tanulóknál a következő bejegyzés olvasható: sokat mulasztott, nagyon sokat mulasztott, csak

a télen járt, nem igen járt, keveset járt, stb.

A következő években feltüntetik, akik nem földművesek, pl. csikós, béres, esztárgályos, uradalmi kocsis, szűrszabó, urasági cseléd, tanító, asztalos, lelkész, kocsis, kőműves, korcsmáros, földvári hajdu, gyugyi juhász, lölei vasuti őr, éjjeliőr, állomás főnök stb.

Ugyancsak feltüntették az esetleges másvallásuakat is, pl: evangélikus, izraelita vallásu és r. cath.

Ilyen bejegyzés is van: süketnéma.

Elégtelen tanulót alig találunk, de az elégtelen tanuló szüleinek foglalkozása? "cseléd, földvári cseléd" stb.

Egy 9 éves tanulónál a következő bejegyzést találtam: "iszákos", akinek az erkölce szintén jó volt, mint a többi tanulóé.

Az első adatunk az ifjusági és nevelő könyvtárról 1887-ből való. 1895-ben a tanítói könyvtárnak négy szakkönyve, az ifjusági könyvtárnak 32, az iskolai kézikönyv-gyűjteménynek száma: 10 db. Összesen 46 db könyve volt az iskolának.

Az ifjusági könyvtárnak 1912-13. évben 20 olvasója volt. A 20 olvasó összesen 52 könyvet olvasott el. /A legjobb olvasó Bartos Erzse volt, aki öt könyvet olvasott el egy év alatt./

Az utolsó lapon az 1895-96. évből még a következő érdekes bejegyzést találtam: "A téli vizsga megtartatott február 2-án. A bezáró vagy is nyári vizsga június 7-kén délután két órától hatig a templomban, hattól hétig pedig a tornatéren a tornavizsga, hol világi darabok is adattak elő kettő hangra."

"Ugyan ez iskolai évben volt a Miléniumi iskolai ünnep is május 9-kén, mely ünnepségen a feldíszített iskolában igen sokan szavaltak, többen egyes történeti eseményeket mondtak el. A Himnusz, Szózatot és Árpád apánk ne félcsd ősi nemzeted, cizmú darabokat pedig kettő hangon énekelték. Délután 2 órakor

pedig zászló alatt kivonultak az ismétlőkkel egyetemben a Halászi erdőbe, igen sok résztvevők kíséretében.-

Igy telt el az 1895-96. iskolai év."

Az évekénti statisztikai adatok a feljegyzésekben ezt a képet mutatták:

"Az iskola értéke:	2000 frt.
Földek értéke:	1500 frt.
Tanítói földek jövedelme:	150 frt.
Bor és stóla:	57 frt.
Egyházi pénztárból:	170 frt.
Tandíjj:	90 frt.
Az iskola belsejének térfogata/!?/	20 négyszetöl.
Az iskola udvarának területe:	370 négyszögöl.
A torna tér	80 négyszögöl."

1.sz.mell.

A kőröshegyi nemzeti, majd később helyvét hitvallásu, illetve népiskola tanítómesterei:

1. Lepsényi Péter	1728.
2. Biró György	1729.
3. Horvát K. Sámuel	1730.
4. Némethy István	1731.
5. Bitskei János	1732-35.
6. Nemes István	1736-37.
7. Szent Jóbi István	1738.
8. Füzessi Mihály	1748.
9. Etei István	1750.
10. Biró Ferenc	1757.
11. Pálfi János	1765.
12. Kovács János	1768.
13. Brassai István	1772.
14. Szentgyörgyi István	1778.
15. Csuti Ferenc	1780.
16. Sipos István	1782.
17. Liszkai Ferenc	1784.
18. Almási János	1786.
19. Tót Pál	1787.
20. Hagymasi Pál	1788.
21. Barta János	1791.
22. Szakmári András	1798.
23. Keserü János	1802.
24. Csepregi Sámuel	1806. /Gyönkre ment/
25. Juhász József	1812. /Mecseládra ment/
26. Maller Dániel	1817. /visszament Pápára tanulni/
27. Kiss István	1818. /Endrédről jött, megye székhelybe ment./
28. Mátis János	1825.
29. Orbai György	1827.
30. Dálnoki István	1831.
31. Horváth József	1832. /kicsapatott/
32. Kálmán Pál	1833. /Pápára ment vissza tanulni/
33. Papp József	1835. /Pápára ment vissza tanulni/
34. Patkó István	1835. /Szeptemberben jött Látrányból/
35. Jakab Sándor	1846. /Juthról jött/
36. Szalai György	1849. /Köttséről jött/
37. Nagy Dániel	1852. /Köttséről jött/
38. Enzsel Gedeon	1854. /Büsből/
39. Boder Sándor	1857-1906.
40. József Ambrus	1906-1934.
41. Varga Ferenc	1934-1950
42. Pátkay Irma	1941-

2.sz.mell.

A tanulók létszámának alakulása:

év.	I.o.	II.o.	III.o.	IV.o.	V.o.	VI.o.	össz.
1700.	--	--	-	-	-	-	93 tan.
1816.	27	19	8	5			59 "
1833/34.	30	21	15	11	19	6	96 "
1834/35.	19	23	17	13	9	8	89 "
1854/55.	36	18	16	14	10	13	107 "
1855/56.	15	22	16	14	14	10	91 "
1859/60.	A nem osztályozott tan.sz.:32						86 "
1874/75.	A vizsgán jelen volt 60 tan.						77 "
1895/96.	11	12	19	12	25	14	93 "

	létsz.	járt.
1816	59	--
1833/34	96	16
34/35	89	12
35/36		8
36/37		18
37/38		6
38/39		20
39/40		22
40/41		28
41/42		~~21~~
42/43		21
43/44		16
44/45		21
45/46		19
46/47		14
47/48		24
48/49		19
49/50		16
50/51		14
51/52		19
52/53		18
53/54		17
54/55	107	27
55/56	91	13
56/57		18
57/58		19
58/59		~~12~~
59/60	86	12

	létsz.	járt
1860/61	16	
61/62	15	
62/63	22	
63/64	28	
64/65	22	
65/66	20	
66/67	19	
67/68	15	
68/69	17	
69/70	10	
70/71	18	
71/72	10	
72/73	21	
73/74	10	
74/75	24	
75/76	14	
76/77	15	
77/78	20	
95/96	93	

2.sz.mell.

A tanulók létszámának alakulása:

év.	I.o.	II.o.	III.o.	IV.o.	V.o.	VI.o.	össz.
1700.	--	--	-	-	-	-	93 tan.
1816.	27	19	8	5			59 "
1833/34.	30	21	15	11	19	6	96 "
1834/35.	19	23	17	13	9	8	89 "
1854/55.	36	18	16	14	10	13	107 "
1855/56.	15	22	16	14	14	10	91 "
1859/60.	A nem osztályozott tan.sz.:32						86 "
1874/75.	A vizsgán jelen volt 60 tan.						77 "
1895/96.	11	12	19	12	25	14	93 "

	létsz.	járt.
1816	59	--
1833/34	96	16
34/35	89	12
35/36		8
36/37		18
37/38		6
38/39		20
39/40		22
40/41		28
41/42		~~21~~
42/43		21
43/44		16
44/45		21
45/46		19
46/47		14
47/48		24
48/49		19
49/50		16
50/51		14
51/52		19
52/53		18
53/54		17
54/55	107	27
55/56	91	13
56/57		18
57/58		19
58/59		~~12~~
59/60	86	12

	létsz.	járt
1860/61	16	
61/62		15
62/63		22
63/64		28
64/65		22
65/66		20
66/67		19
67/68		15
68/69		17
69/70		10
70/71		18
71/72		10
72/73		21
73/74		10
74/75		24
75/76		14
76/77		15
77/78		20
95/96	93	

